

Afghanistan

NYTT

TIDSKRIFT AV SVENSKA AFGHANISTANKOMMITTÉN #3 | 2014

**MALALA FÅR
NOBELS
FREDSPRIS**

**För kampen för flickors
rätt till utbildning**

**INTERVJU
MED MARTIN
SCHIBBYE**

**AFGHANISTAN HAR
EN NY PRESIDENT**

**Nancy Hatch Dupree om ett
Presidentval med förhinder.**

Tema:
**NÄR STRÅLKASTARNA
SLÄCKS**

**ÖKADE HOT MOT
JOURNALISTER
I AFGHANISTAN**

Innehåll

3 2014

AFGHANISTAN-NYTT kommer ut fyra gånger per år och ges ut av Svenska Afghanistankommittén, SAK.
Ansvarig utgivare: Peder Jonsson.
Redaktör: Carla da Costa Bengtsson.

ISSN 0280-7041
Tryck: Trydells Tryckeri AB, Laholm.
Annonspriser: Hellsida: 5 000 kr, 1/2-sida: 2 500 kr, 1/4-sida: 1 250 kr.
Upplaga: 8 600 ex.
Presslagd: 21 oktober 2014.

Afghanistan-nytt stöds med bidrag från Forum Syd. Forum Syd delar nödvändigtvis inte de åsikter som framförs. SAK ansvarar för innehållet.

Obs! Ny adress

KONTAKT:

Svenska Afghanistankommittén
Malmgårdsvägen 63, 116 38 Stockholm
Tel 08-545 818 40, Fax 08-545 818 55
info@sak.se, www.sak.se

SAKS LOKALKOMMITTÉER:

GÖTEBORG Linnea Larsson
070-757 79 70,
linnealarsson2010@hotmail.com
JÖNKÖPING Claes Renström
070-310 23 74, claes.renstrom@hotmail.se
LUND Anders Davidson
073-645 05 71,
anders.davidson@telia.com
MALMÖ Ilse Cort Wahlroos
073-325 44 81, ilse.wahlroos@telia.com
SKELLEFTEÅ Anders Lövheim
070-686 16 38, a.lovheim@hotmail.com
SKÖVDE/SKARABORG
Anders Boström
andersbostrom28@gmail.com
STOCKHOLM Jan-Inge Bengtsson
stockholm@sak.se
SUNDSVALL Anna Westin
070-202 06 28,
anna.m.westin@hotmail.com
SÖDERTÄLJE Hans L Hansson,
070-342 69 20, hassehansson@gmail.com
UPPSALA Karin Johansson
anna.karin.lizzie@gmail.com
VÄNERSBORG Anna-Clara Spånberg
annaclara.spanberg-Backemo@skanova.se
VÄXJÖ Sahar Mohamadi 0757-10 58 71,
sahar_ros2004@hotmail.com

8 Intervju med
Martin Schibbye.

6 Hoten ökar mot
journalister
i Afghanistan.

10 Presidentval
med förhinder

19 ANALYS
Krigets
onda cirkel

Omslaget

Sardar Ahmad, mer känd som "bokhandlaren i Kabul", driver Kabuls kanske enda tidningsstånd sedan 30 år.

– Jag säljer fyra olika dagstidningar här, men några ges ut av regeringen... Information är viktigt. Om människor inte får lära sig om världen kan de inte utvecklas.

– Jag hade öppet under kriget, varje dag. Jag var ju journalist på den tiden. Då var det farligt,

få var ute på gatorna. Du vet, det var väldigt hårda strider.

Förutom tidningar och magasin säljer Sardar även kalendrar, affischer, presentpapper, kitschiga planscher föreställande Shah Massoud (ikon som ibland beskrivs en motsvarighet till Che Guevara), barnböcker och kontorsmateriel. För att gå runt.

TEXT **IVAR ANDERSEN**
FOTO **CHRISTOFFER HJALMARSSON**

Hotet mot journalister är ett hot mot demokratin

Ytrandefrihet är en av de viktigaste rättigheterna. För att fullt ut kunna delta i demokratiska processer är fri åsiktsbildning och tillgång till information en nödvändighet. Det är grundläggande att journalister tar sitt ansvar och arbetar enligt de yrkesetiska metoderna så att vi ska kunna lita på att den information som når oss är opartisk. Dessvärre ökar hoten mot journalister i Afghanistan vilket hindrar dem från att utföra sitt viktiga uppdrag korrekt. Enligt Reportrar utan gränser ökar pressfriheten ändå generellt i Afghanistan men om den utvecklingen ska hålla i sig behöver inhemska journalister både stöd och utbildning, skriver Terese Cristianson (sid. 6).

Martin Schibbye menar att det på senare tid har skett en gradförskjutning där journalister inte längre uppfattas som neutrala granskare utan allt oftare betraktas som en part i konflikterna. Just nu skriver han därför en handbok för dem som arbetar i konfliktområden (sid. 8). Visst är det

lätt att förstå att en del blir avskräckta? Vi är många som fortfarande är illa berörda av Nils Horners öde när han befann sig i Kabul för att bevaka presidentvalet, men istället sköts till döds på en öppen gata, en vanlig tisdagsmorgon för ett halvår sedan.

För att vi ska förstå omvärlden är vi beroende av en levande utrikesbevakning. Just nu riktas det mediala strålkastarljuset bort från Afghanistan av många olika anledningar vilket kan få enorma konsekvenser.

Inför det kommande toppmötet i London, där givarländerna ska diskutera biståndet till landet, väljer SAK att delta i den internationella kampanjen *Don't forget Afghanistan*. Läs mer om organisationens framtida arbete med att påverka makthavare på engagemangssidorna (sid. 15). Nu måste vi hjälpas åt så att världen inte glömmer Afghanistan.

Carla da Costa Bengtsson
Carla Da Costa Bengtsson Redaktör Afghanistan-nytt

FOTO MALALA FUND.

Hurra! Malala fick fredspriset

Den 17-åriga pakistanskan Malala Yousafzai är den yngsta av nobels fredspristagare någonsin. Hon uppmärksammades när hon, för två år sedan, blev skjuten av pakistanska talibaner som inte accepterade hennes kamp för flickors utbildning. Hon och hennes familj är viktiga förebilder för andra, för det finns många Malalas i världen. Detta pris ger förhoppningsvis en tyngd till deras självklara rätt till utbildning.

I KORTHET:

FOTO KHAAMA PRESS

Från vänster: **Ashraf Ghani** och **Abdullah Abdullah**.

Afghanistan har en ny president

Den 29 september hände det som Afghanistan väntat på sedan valet i april, landet fick en ny president. Ashraf Ghani svors in och hans motståndare Abdullah Abdullah utsågs till premiärminister, en helt ny politisk post. Valprocessen var lång, utdragen och kantad av problem, men nu har den nye presidenten Ghani tagit tag i sina arbetsuppgifter.

Under den första veckan har han bland annat hunnit underteckna det bilaterala avtalet med USA som reglerar den amerikanska militärens närvaro i landet. Många afghaner är lättade över att den långa väntan är slut och förhoppningarna på den nya regeringen är höga. Det är trots allt första gången i modern tid som Afghanistan genomfört ett fredligt maktskifte.

RONJA EKSTRÖM

Journalisten Nils Horner får en Minnesfond

SAK har bildat en minnesfond tillsammans med Nils Horners syster Ingrid Horner och hans kollegor på Sveriges Radio. Pengarna är öronmärkta till SAKs arbete för kvinnors utbildning och hälsa i Afghanistan, något som Nils brann lite extra för.

Ge ett bidrag till fonden genom SAKs 90-konto. Märk inbetalningen med "Nils Horners minnesfond". PG 90 07 80-8.

MONICA ERIKSSON

FOTO SVERIGES RADIO.

Nils Horner

NÄR STRÅLKASTARNA SLÄCKS

Afghanistans brist på pressfrihet är ett hot mot demokratiutvecklingen. När omvärldens mediala intresse dessutom riktas mot andra länder minskar kunskapen om Afghanistans utveckling och solidariteten med dess folk.

HOTEN ÖKAR MOT JOURNALISTER I AFGHANISTAN

Sju journalister har hittills dödats i Afghanistan i år. Klimatet har hårdnat och hoten ökat. Terese Cristiansson frågar sig om den afghanska medieivåren kommer att överleva.

Vi sitter i ett väntrum i provinshuvudstaden Asadabad i Kunar. Guvernören har lovat oss fem minuters intervju, trots att han har fullt upp på grund av säkerhetssituationen. Den här nämligen förvärrats dagligen under den tid allas uppmärksamhet varit riktad mot presidentvalkaoset i Kabul. I väntrummet sitter några civila personer som berättar att deras by blivit bombad av amerikanska flygplan under natten, och att civila dödats. Alltså en situation en journalist självklart bör ställa frågor om. I samma rum sitter en afghansk lokal journalist, men han ställer inga frågor, tar inga anteckningar och verkar inte ens lyssna ordentligt på deras berättelse.

– Jag skriver vad guvernören berättar senare, svarar han när jag frågar om inte detta är en intressant historia för honom.

Den afghanske journalist som jag reser med skakar lätt på huvudet och viskar.

– Han är inte oberoende, han får pengar av regimen under bordet.

De kommande veckorna hör jag detta vid flera tillfällen, av flera källor och på olika platser när jag reser runt i Afghanistan. Det är tydligt att trycket mot journalister har ökat markant i och med presidentvalet. Hot, mutor och vänskapskorruption verkar ha blivit en del av deras vardag.

– Vi blir kallade till möten eller middagar, och i slutet väntar ett kuvert med pengar. Tar man emot det är man fast. Många ser det som en chans att tjäna extra pengar eller så förstår de kanske inte ens att det bryter mot journalistisk yrkesetik, säger en afghansk kollega.

Afghanistans medielandskap är ungt. Under talibanregimen fanns inga fria medier, men efter regimen fall har det skjutits in hundratals miljoner dollar för att bygga upp oberoende medier och utbilda granskande journalister. Massor har hänt och Afghanistan har genomgått vad som ibland kallas den afghanska medieivåren. I dag finns det runt 170 radiokanaler, 70 tv-kanaler och hundratals publikationer. Det finns inga säkra siffror men ungefär 10 000 personer tros jobba inom mediesektorn i Afghanistan. Men många tv-kanaler och publikationer innebär inte automatiskt oberoende journalistik eller pressfrihet.

– Alla kallar sig för journalister, även

de som bara presenterar reklam. Våldigt få sysslar med granskning, säger Waliullah Shahin som jobbar på tv-kanalen Al-Jazeera.

Nu ligger Afghanistan på plats 128 av 178 på indexlistan för pressfrihet, enligt organisationen Reportrar utan gränser. Det är en betydligt bättre placering än grannländerna, men medieivåren börjar gå över i höst och det senaste årets utveckling är oroande. Dels när det gäller mutor och korruption, dels för att riskerna har ökat. Bara i år har sju journalister dödats. En av dem var Sveriges Radios journalist Nils Horner, som sköts till döds i Kabul i mars. Om den positiva utvecklingen ska fortsätta behövs fort-

Khpalwak Safi, ordförande för det journalistiska förbundet Afghan Independent Journalists Association.

farande mycket utbildning, men i och med att de internationella trupperna drar sig ur försvinner mycket utvecklingsstöd. Även för journalister.

Waliullah Shahin

Waliullah Shahin är en av få journalister som arbetade under talibanregimen och som har sett utvecklingen inifrån redaktionerna de senaste 13 åren. Han säger att hoten ser helt annorlunda ut i dag och att de blir svårare och svårare att hantera.

– Till en början var vi allas fiende, såväl bland talibaner som politiker och de internationella militära styrkorna. Alla misstänkte att vi var spioner, säger han.

Under de första åren blev han därför gripen av både regeringsstyrkor och talibaner. En gång hotade talibanerna med att använda hans bil i en självmordsattack.

– Men jag har lyckats förklara mig ur det genom att klargöra min roll som journalist. Vi har också varit rädda för de internationella styrkorna, eftersom afghanska journalister dödats i deras attacker. Men nu är styrkorna nästan borta.

De senare åren har både regimen och talibanerna insett mediernas styrka, och båda sidor är snabba med att kontakta lokala journalister när något har hänt.

– Vi har en balanserad relation numera. Men nu kommer påtryckningar från krigsherrar och andra högt uppsatta i regering och parlament. De dödar inte, men de hotar och betalar. Det lär bara bli värre framöver, säger han.

Även Khpalwak Safi, programchef på Shamshad TV och ordförande för det journalistiska förbundet Afghan Independent Journalists Association (AIJA), ser samma problem.

– Hotbilden har helt ändrats och vi vet inte vart det är på väg. Detta år kom 60 procent av hoten från myndighetspersoner enligt våra undersökningar. Resten av varningarna kommer från krigsherrar, maffia och talibaner.

Khpalwak Safi är mycket orolig för framtiden, framförallt när det gäller kvinnliga journalister. Ett par dagar innan vårt möte trängde sig en man in i journalisten Palwasha Tokhis hem och knivhögg henne till döds. Hon jobbade tidigare för Bayan Radio i Mazar-e-Sharif, men har även varit

tolk för de internationella militära styrkorna. Det är fortfarande för tidigt att säga om hon dödades på grund av att hon var journalist eller om något annat låg bakom.

– Vi kommer nog aldrig att få veta säkert, men tillvägagångssättet var detsamma som när en

annan kvinnlig journalist dödades i Mazar-e-Sharif tidigare i år, säger Khpalwak Safi.

Tidigare var cirka 30 procent av arbetarna inom mediesektorn kvinnor. I dag tror Khpalwak Safi att de bara är 10 procent.

– För några år sedan stod kvinnor på kö för att börja jobba hos oss. Nu måste vi leta. Både kvinnorna själva och deras familjer tycker att det är för farligt nu när hotbilden kommer från samtliga håll.

Khpalwak Safi och alla andra journalister jag möter i Afghanistan är oroliga för framtiden. De menar att de fortfarande är underutbildade och inte på egen hand klarar att bygga upp en självständig mediebevakning. De behöver fortfarande mer kunskaper om säkerhet, både för egen del och för att kunna skydda källor. Det behövs också grundläggande kunskaper i hur de förblir oberoende, och någon form av utbildningskrav och presskort för de som vill få kalla sig för journalister.

Reportrar Utan Gränser släppte under våren rapporten ”Presidentval i Afghanistan – Medier i skottlinjen”, där de skri-

FEM UTMANINGAR FÖR AFGHANSKA MEDIER:

1. Säkra oberoende medier.

I dag ägs många kanaler och tidningar av politiker. En stor utmaning är att skapa och bevara en oberoende mediesektor.

2. Skydda journalisterna.

Afghanska journalister saknar grundläggande säkerhetsutbildning. Om de inre spänningarna i landet ökar, ökar även trycket på och hoten mot journalisterna.

3. Skydda källorna.

Afghanska journalister saknar fortfarande grundläggande kunskaper i källskydd.

4. Stärka offentlighetsprincipen.

Afghanistan behöver se över sin lagstiftning när det gäller transparens.

5. Att överleva.

När omvärldens bistånd minskar kommer få oberoende medier att överleva. De behöver utveckla en oberoende ekonomisk bas.

» JAG OCH MIN PAPPA
SOVER MED VARSITT
GEVÄR PÅ NATTEN.

ANONYM JOURNALIST

ver att det är viktigt att mord och hot mot journalister utreds och att det journalistiska oberoendet bör lagstadgas. När detta kan ske är dock oklart.

Min afghanska journalistkollega, som sätter en ära i att intervjua så att båda sidors argument får komma till tals, säger nedslaget att förändring tar tid. Dessutom finns det så många andra problem i Afghanistan som måste prioriteras. Han kan bara lita på sig själv.

– Om jag intervjuar talibanerna blir regeringen arg, och om jag intervjuar regeringen blir talibanerna arga. Nu försöker dessutom både krigsherrar och politiker att hota eller köpa mig. Men jag är fri. Jag är journalist för folket, ingen annan.

– Mitt skydd? Jag och min pappa sover med varsitt gevär på natten. ❖

TERESE CRISTIANSSON

JOURNALIST OCH FÖRFATTARE SOM HAR BOTT I KABUL MELLAN 2010 OCH 2012.

Pressfrihetsindex i Afghanistan

128 år 2013

150 år 2012

147 år 2010

REPORTRAR UTAN GRÄNSERS pressfrihetsindex rangordnar världens länder efter hur fri deras press beräknas vara. Det baseras på hur många journalister som attackerats under ett år, hur många tidningar som tvingas stänga och hur många självständiga tidningar det finns. Grannlandet Turkmenistan har index 178.

“Det är jaktsäsong på journalister

TEXT **JESPER BENGTTSSON**

JOURNALIST OCH FÖRFATTARE. TIDIGARE LEDARSKRIBENT PÅ AFTONBLADET, CHEFREDAKTÖR FÖR OMVÄRLDEN OCH ORDFÖRANDE FÖR REPORTRAR UTAN GRÄNSER I SVERIGE.

Den 11 mars 2014 mördades den svenske journalisten Nils Horner i Kabul. Enligt ett ögonvittne stod han utanför en restaurang tillsammans med en chaufför och tolk när två män närmade sig. En av dem drog vapen och sköt Nils Horner i bakhuvudet. Ingen har ännu dömts för mordet, men det är uppenbart att mördarna visste vem han var. De hade valt ut just honom som offer, troligen för att skicka en signal till andra journalister som bevakar utvecklingen i Afghanistan: Håll er borta!

Mordet blev därmed en tragisk milstolpe i en utveckling som blivit tydligare på senare år. Journalister uppfattas inte längre som oberoende rapportörer, utan betraktas allt oftare som en part i konflikten. En fiende. Förr sågs journalister ofta som en tillgång i konflikt. Att prata med en journalist var ett sätt att få sin sak belyst. I dag ses journalister i stället allt oftare som ett hot, som vittnen som kan avslöja övergrepp. Det påverkar naturligtvis journalisters möjlighet att rapportera.

Vad händer med vår bild av världen om rapporterna tystnar?

– Om det är tyst från en konflikt blir det svårt för utomstående att förstå den och bidra till en lösning. Det säger journalisten Martin Schibbye, som själv har suttit 14 månader i etiopiskt fängelse. Han och hans kollega Johan Persson blev gripna i Oga-denprovinsen, som länge har varit stängt för omvärlden. Mycket få oberoende rapporter har läckt ut därifrån. Martin och Johan reste dit för att granska situationen för de mänskliga rättigheterna och det svenska företaget Lundin Oil, som genom ett dotterbolag är

aktivt i Ogaden. Martin och Johan greps efter bara några dagar och de etiopiska myndigheterna anklagade dem för att inte alls vara oberoende journalister, utan lierade med en gerillagrupp i Ogaden.

– Ofta har båda parter i en konflikt egna kanaler för att nå ut, säger Martin, och just i det läget är det viktigt med oberoende journalistik. Dessutom har de som lever i ett konfliktområde inte möjlighet att träffa en journalist, och deras röst blir därmed aldrig hörd. De är fråntagna en del av sina mänskliga rättigheter.

HISTORIEN VISAR att journalistik i text och bild ofta har fungerat som en väckarklocka. Bilden från Vietnamkriget, där den svårt brända lilla flickan Phan Thi Kim Phuc springer naken bort från napalmbomberna, väckte till exempel en hel världs vrede. Bilden bidrog till de högljudda protesterna mot Vietnamkrigets grymheter. Om de soldater som också syns på bilden hade betraktat AP-fotografen Nick Ut som en fiende hade bilden kanske aldrig nått omvärlden.

Ett annat exempel på vikten av en stark utrikespolitisk rapportering är Burma, som länge var ett av världens mest slutna länder. En stenhård militärjunta kontrollerade varje vrå av det burmesiska samhället, inklusive massmedierna. När landets buddhistmunkar protesterade mot regimen hösten 2007 låstes alla utländska journalister in på sina hotellrum (en av dem var för övrigt Nils Horner). Ingen fick rapportera om övergreppen, men en liten grupp journalister kopplade till den burmesiska radio- och tv-kanalen Democratic Voice of Burma lyckades ändå smuggla ut såväl bilder som filmklipp och utförliga rap-

» JOURNALISTER UPPFATTAS INTE LÄNGRE SOM OBEROENDE RAPPORTÖRER, UTAN BETRAKTAS ALLT OFTARE SOM EN PART I KONFLIKTEN.

MARTIN SCHIBBYE

porter. Omvärlden fick på så sätt ändå veta. Många av de lokala journalisterna i Burma fängslades efteråt och dömdes till långa fängelsestraff, vilket tydligt visar riskerna för journalister i vår tid.

– Det är jaktsäsong på journalister, konstaterar Martin Schibbye.

EFTER FRIGIVNINGEN från fängelset i Etiopien har han engagerat sig i arbetet med en handbok för journalister som ska arbeta i ett konfliktområde.

– Säkerhetstänkande handlar inte om att låta bli att åka, för det är då det blir tyst. I

BILD ANNA NORÉN

Just nu skriver Martin en handbok för journalister som är verksamma i konfliktområden.

det senaste valet i Afghanistan till exempel var det väl bara tre utländska journalister på plats. Mordet på Nils Horner och den ökade risken gjorde att många stannade hemma.

– Det finns redan tusen säkerhetsmanualler, men den här boken ska handla om hur vi faktiskt kan jobba i ett konfliktområde. Jag vill samla erfarenheter från svenska och utländska journalister som varit ute. Det kan röra sig om allt från packlistor till sjukdomsreaktioner. Jag vill också komma bort från fixeringen vid militär säkerhet som den här sortens handböcker ofta har annars. Säkerhet behöver nämligen inte handla om skyddsväs-

» OM DET ÄR TYST FRÅN
EN KONFLIKT BLIR DET
SVÅRT FÖR UTOMSTÅENDE
ATT FÖRSTÅ DEN OCH KUNNA
BIDRA TILL EN LÖSNING.

MARTIN SCHIBBYE

26 döda journalister i Afghanistan på 20 år

Enligt den amerikanska pressfrihetsorganisationen Committee to Protect Journalists (CPJ) har 26 journalister dödats i Afghanistan de senaste 20 åren. Morden har varit direkt relaterade till deras arbete som journalister. Samma dystra trend finns i länder som Irak, Somalia eller för den delen Egypten, där SVT-journalisten Bert Sundström blev svårt knivhuggen under demonstrationerna på Tahrirtorget för några år sedan.

Syrien är världens farligaste land för journalister

Omkring 20 journalister är i dag tillfångatagna av Islamiska staten (IS) i Syrien, som räknas som världens farligaste land för journalister enligt Reportrar utan Gränser. De flesta av journalisterna är från Syrien, men några av dem kommer från andra länder.

tar och hjälmar. Det kan lika gärna handla om att lära känna språket och kulturen i ett land, att lära känna människor.

I arbetet med boken diskuterar Martin Schibbye också med frivilligorganisationer som är verksamma i konfliktområden. Han nämner bland annat Svenska Afghanistankommittén, som efter många års arbete i ett krigshärjat land har mer erfarenheter av journalisters situation än nästan alla andra motsvarande svenska organisationer motsvarande aktörer i landet.

Martin Schibbye gör den här intervjun på en knastrig mobiltelefon under en kurs om pressfrihet i Jordanien. Han är där med organisationen Reportrar utan gränser, som samarbetar med journalister från regionen.

– Alla som går den här kursen är själva journalister från konfliktzoner. Från Irak, Syrien och andra länder. De bor och arbetar där, och de skrattar faktiskt lite åt våra seminarierubriker. För dem är det här inte teori. De bor och arbetar mitt i konfliktområdena. Det är dem alla debatter handlar om. ♦

Presidentval MED FÖRHINDER

TEXT **NANCY HATCH DUPREE** ÖVERSÄTTNING **CHARLOTTE HJUKSTRÖM**

OBS!

Nancy Duprees text skrevs innan en ny President hann utses!

Dessvärre avgjordes inte presidentposten med hjälp av valresultatet, eftersom den inte anses tillförlitlig. Den kom av den överenskommelse mellan de bägge kandidaterna som USAs utrikesminister, John Kerry, bidrog till att förhandla fram. Av den anledningen blir det fel att påstå att detta var det första demokratiska maktskiftet i Afghanistan. Däremot är processen det första fredliga maktskiftet sedan 1901, och det är ju stort i sig. Överenskommelsen om att dela på makten mellan de två kandidaterna är kanske inte den bästa, men den löste den omedelbara politiska krisen och innebär att en viss stabilitet nu infunnit sig. Även om det uttrycks besvikelse över att valsystemet och demokratin inte fungerar är reaktionerna på uppgörelsen i stort sett positiva hos befolkningen.

ANDERS FÄNGE

Den eufori som först följde det afghanska presidentvalet i april gick snart över. Dessutom rasade förtroendet för valprocessen till nya bottennivåer. Läget blev åter osäkert och människor tappade modet. Än en gång har Afghanistan ställts inför en förlamande politisk kris.

Tiden innan och strax efter valet präglades av optimism, men den började falna redan i maj när en granskning visade att tusentals röstsedlar kan ha varit manipulerade. Chockerande rykten gjorde gällande att medlemmar av både Oberoende valkommissionen (Independent Election Commission, IEC) och Valklagomålskommissionen (Electoral Complaints Commission, ECC) var inblandade i valfusket. Rapporterna om att statsanställda över hela landet, inklusive guvernörer, distriktsledare, borgmästare och lokal säkerhetspersonal, också hade deltagit i fuskets var tyvärr inte lika chockerande. Det var snarare väntat.

Det preliminära resultatet efter första valomgången redovisades den 15 maj. Då ledde Abdullah Abdullah med 45 procent före Ashraf Ghani, som fick 31,6 procent av rösterna. Ingen av dem kom alltså upp i de 50 procent plus en röst som lagen kräver. Enligt konstitutionen går valet då till

en andra omgång. Ashraf Ghani vägrade att acceptera valresultatet från den första valomgången och hävdade att minst 800 000 röster var falska. Detta ledde till hätska diskussioner. IEC bestämde att valets andra omgång skulle ske den 14 juni. De båda huvudkandidaterna skaffade då stöd hos andra kandidater, och reste ut i provinserna för att värva nya röster. I takt med att omvalet närmade sig blev sympatierna allt klarare, samtidigt som det fanns en uppenbar apati bland väljarna och en oro för etnisk splittring.

IEC fick snabbt ta tag i den komplicerade logistiken inför omvalet. De blev till exempel tvungna att stänga gamla vallokaler och öppna andra för att hantera de nya säkerhetshoten. De behövde också trycka 15 miljoner nya valsedlar och distribuera dem, samt skaffa fram helikoptrar för att kunna leverera valsedlarna till osäkra områden utan att riskera fusk på vägen. Det rådde dessutom allvarlig brist på kvinnliga valövervakare till kvinnornas vallokaler i de landsbygdsdistrikt där valfusket hade varit omfattande. Hälften av valövervakarna hade fått sparken, och IEC stod inför den enorma målsättningen att rekrytera 9 000 nya läskunniga kvinnor på kort tid. Det spekulerades om att det verkliga behovet vid vallokalerna snarare var 40 000 läskunniga kvinnor.

Ytterligare ett bekymmer inför omvalet var

säkerhetsfrågorna. Motståndsgруппerna blev allt mer aggressiva och genomförde attacker över hela landet i princip dagligen. Attackerna riktades inte längre enbart mot militären och polisen, utan också mot flygplatser, internationella organisationer i Herat och olika platser i Kabul. Attackerna var menade att avskräcka befolkningen från att rösta, men afghanska militärer och poliser lyckades begränsa attackerna mot vallokalerna till ett minimum.

Efter omvalet kom beskedet att drygt åtta miljoner människor hade röstat, alltså en miljon fler än i den första valomgången. Detta fick många att höja på ögonbrynen, eftersom valobservatorerna konsekvent hade rapporterat om mycket lägre närvaro i vallokalerna. När de preliminära valresultaten sedan offentliggjordes den 7 juli förvärrades krisen ytterligare. Ashraf Ghani hade fått 56,44 procent av rösterna, en miljon röster fler än Abdullah Abdullah som fått 43,56 procent. Tusentals anhängare till Ashraf Ghani firade på Kabuls gator, samtidigt som Abdullah Abdullah hävdade att siffrorna var grovt osanna. Han förklarade att han tänkte bojkotta rösträkningen och hotade med att upprätta en parallellregering. Abdullah Abdullahs anhängare slog läger runt om i huvudstaden för att uttrycka sina protester. Trots att demonstrationerna var fredliga och genomfördes på ett ansvarsfullt sätt ökade spänningarna. Överallt hördes varningar för att landet skulle slitas sönder av våldsamheter, och ett olycksbådande dödläge hotade stabiliteten i landet.

Den 12 juli flög USA:s utrikesminister John Kerry till Afghanistan för att bryta dödläget genom att diskutera med FN och de båda presidentkandidaterna. Diskussionen mynnade ut i en överenskommelse om att räkna om samtliga 8,1 miljoner röster i omvalet. Kandidaterna har lovat offentligt att respektera resultatet och betrakta det som bindande. Om de sedan faktiskt kommer att göra det återstår att se. I överenskommelsen finns också ett förslag om att bilda en nationell enhetsregering, där vinnaren blir landets

president och förloraren blir premiärminister och regeringschef. (Se faktaruta). Det förslaget har inte fått någon struktur ännu, och reservationer mot förslaget började cirkulera nästan omedelbart. Presidentkandidaterna träffas regelbundet, men de delar inte med sig av innehållet i sina diskussioner.

» Trots att demonstrationerna var fredliga och genomfördes på ett ansvarsfullt sätt ökade spänningarna.

Den gigantiska röstomräkning är nyckeln till Afghanistans framtid. För att det ska ske måste valurnor från 23 000 vallokaler i provinserna flyttas till valkommissionens huvudkontor i Kabul, men det är inte det svåraste problemet. Ännu svårare är det att definiera vad en ogiltig valseedel är, på ett sätt som är acceptabelt för båda sidor. Efter-

som processen inleddes alltför snabbt finns inga kriterier för vilken typ av valfusk som ska göra en röst ogiltig. När detta skrivs har kandidaternas ombud stoppat rösträkningen vid minst två tillfällen när det har rätt oenighet om någon valsedeles giltighet. Detta genom högljudda gräl eller genom att lämna lokalerna i protest. Det kan också mycket väl uppstå ytterligare förseningar längre fram, när det är dags att besluta om vilken instans som ska ha sista ordet. Abdullah Abdullah vill att FN ska spela en avgörande roll, medan Ashraf Ghani föredrar IEC.

Det finns de som tror att det kommer att dröja flera månader innan slutsegern är korad, trots att 100 team med granskare från IEC arbetar i två skift tolv timmar om dagen. Teamen bevakas dels av kandidaternas ombud, dels av tusentals nationella och internationella observatörer. Bland annat har FN skickat 242 utbildade observatörer, och ideella organisationer har skickat minst 222 personer. Arbetet utförs i tre jättelika lagerbyggnader vid IEC:s huvudkontor, i 37 graders värme utan luftkonditionering eller fläktar, och utan mat eller dryck eftersom det är fastemånaden ramadan. Enligt de ursprungliga planerna skulle rösträkningen gå igenom 1 000 valurnor om dagen, men alla avbrott och meningsskiljaktigheter har lett till att de ligger efter med 4 400 urnor. I slutet av sommaren hade bara 60 procent av valurnorna kommit fram till Kabul och inte en enda valseedel hade ogiltigförklarats, eftersom det fortfarande råder oenighet om kriterierna. Landet befinner sig nu i en sorts limbo, där statsapparaten nätt och jämnt fungerar, folket oroar sig för framtiden och landets internationella rykte står på spel. Trots detta vågar jag fortfarande tro på att afghanerna kommer att ta sig igenom krisen, som de har gjort så många gånger förr. ♦

Nancy Hatch Dupree

NANCY HATCH DUPREE

SHAHLA ZALAND

KONSERT ÅTERUPPLIVAR FÖRLORAD AFGHANSK MUSIKKULTUR

- Sångare har fler åhörare än religiösa ledare. Vi har ett stort ansvar att sprida ett fredsbudskap, säger **Fardeen Fakher**.

– Musik har förändrats från ett oacceptabelt fenomen under talibantiden till att åter igen bli underhållning, säger Massood Sanjer, sändningschef på Tolo tv.

Fardeen Fakher är en av sångarna i konserten som sänds av Tolo tv på den islamska högtidsfesten Eid. Han är även den enda sångaren som, från scenen, direkt kritiserar terrorister genom sin sångtext.

- Sångare har fler åhörare än religiösa ledare. Vi har ett stort ansvar att sprida ett fredsbudskap.

Fram till 1970-talet lyssnade många afghaner på musik via radio och delar av befolkningen gick ibland på konserter. Sedan slutet av 1970-talet har landet hem-sökts av konstant krig och musiken förlorade sin plats i människors vardag. Kritiker menar att talibanerna och många med dem misstolkade att musik är ett tabu mot islam. En stor del av landets kulturutövning blev förbjuden under talibanstyret och människor bestraffades för att ha lyssnat på musik. Men nu är musiken tillbaka.

För de som har en smartphone är låtar

enklast tillgänglig genom nedladdning för cirka tio afghanis. Det motsvarar en svensk krona. Trots den problemtungda tillvaron som folket lever under besöker de även konserter.

Publiken kroppsvisiteras och deras tillhörigheter söks igenom innan de släpps in i den lokal som ska husera Tolo tv-konserten. Personalen arbetar med att ställa i ordning scenen och testa ljudet. Taket är fyllt av strålkastare. Tarab Arash är en av sångarna i den stundande konserten. Han har tidigare deltagit i två konserter för Sida och är bosatt i Stockholm.

– På grund av säkerhetsskäl kan inte sångarna genomföra konserter på öppna platser.

Shahla Zaland är den enda kvinnliga sångerskan på scenen. Hon uppträder med sång och dans och är mycket hoppfull för framtiden och för Afghanistans musikliv.

– Afghaner har alltid kämpat för sina

Tips!
**DOKUMENTÄRFILMER
AV TOLO TV:**

THE NETWORK (2013). Om tv-kanalens egen uppkomst och utmaningar.

AFGHAN STAR (2009). Om när programmet (motsvarande Idol) först började sändas i landet och de tävlandes riskfyllda medverkan.

rättigheter och mot terrorister. Vi kommer aldrig att ge upp. Som afghan och artist kommer jag använda mina sånger som ett vapen mot terroristerna.

Tolo tv är den största tv-kanalen i Afghanistan där mer än hälften av tittarna lever utanför Afghanistans gränser. Kanalen sänder förutom tv-konserter även talangjakter som Afghan Star och Voice of Afghanistan, motsvarade Idol i Sverige. Ambitionen är att förbättra och återuppväcka Afghanistans musikliv.

– Musik har förändrats från ett oacceptabelt fenomen under talibantiden till att åter igen bli underhållning, säger Massood Sanjer, sändningschef på Tolo tv.

TEXT **HUMAIRA GHANI**
INFORMATÖR, SAK KABUL
ÖVERSÄTTNING **KLAS LIGNELL**

» Dessa kvinnor presenteras alltid som svaga offer medan de kämpar förtvivlat för sina liv och rättigheter. För våra ögon kanske kampen inte ter sig begriplig, men den existerar.

MONIRAH HASHEMI

**RECENSION
TEATER**

Från **Kabul** till **Karlstad**

Monirah Hashemi, från Afghanistan, är dramatiker och skådespelare och numera bosatt i Sverige. Nu är hon aktuell med uppsättningen *Sitaraha - The Stars*.

En liten scen, en skådespelare, enkel rekvisita; ett lakan, en färgglad sjal, en gyllene skål, men också högar med böcker och papper. Halima ska stenas för att ha blivit våldtagen av sin styvson på 2000-talet, Gul Begum har förlorat sin familj i kriget 1892 och Sara lever i 1980-talets inbördeskrig.

Monirah Hashemi fyller scenen direkt och låter dessa tre historier om tre olika kvinnor tvinnas runt varandra, sexuella övergrepp på lakanet, men kärleksfull flirt bakom den vackra sjalen och så krigets sorger och förlusten när sjalen blir ett dött knyte.

Man skulle kunna kalla det här ett slags vittnesteater, titelns "stjärnor" är dessa kvinnors berättelser som trots allt kan lysa upp den mörka himlapällen, Afghani-

stans mörka historia. Och Hashemi förenar otroligt vackert och uttrycksfullt pjäsens olika nivåer, det traditionella livets sånger, danser och åtbörder med just behovet, ja, ärendet att teckna ner och fylla alla dessa scenens pappersark och böcker – att dokumentera denna kvinnohistoria.

Men Hashemi förenar också något lustfyllt och levande, hennes pishpo-dans är helt magnifik, allt är inte bara smärta och förtryck och själva föreställningens skönhet och styrka säger också något om den afghanska kvinnans identitet.

Under samtalet efter föreställningen får Monirah Hashemi frågan om det finns några goda, några bra män överhuvudtaget i Afghanistan. Hon ler och säger nästan ömt: Ja, det är klart att det finns det.

TEXT **MARIA EDSTRÖM**
KULTURNYTT / SVERIGES RADIO

Sitaraha - The Stars visas under hösten av Riksteatern Värmland.

Du kan boka en föreställning på www.teaterdos.se

Föreställningen har producerats genom ett samarbete mellan Teater DOS, Simorgh Film och Riksteatern Värmland.

Anders sportkrönika

AFGHANISTAN CHOCKAR CRICKETVÄRLDEN

Stoltheten växer med cricketlandslagets framgångar. Nästa år ska Afghanistan delta i VM för första gången.

TEXT **ANDERS ROSÉN**

INFORMATIONSSAMORDNARE, SAK KABUL

Flyser du åt cricket, ett spel med obegripliga regler, oändliga matcher och domare med lustiga hattar? Bilden av detta gentlemannaspel i Sverige är kanske inte helt nyanserad, men i Afghanistan är man det på stort allvar. Låt mig först konstatera att cricket är en av världens största idrotter med stenhård internationell konkurrens. Det beräknas finnas en miljard licensierade cricketspelare i världen. Hur många håller på med bandy, längdskidor och skidskytte?

Och låt mig också slå fast: det är inte mer tedrickande än spel under matcherna, även om det ofta är festligt på läktarna med mat och dryck och umgänge. Reglerna är inte obegripliga. Inte svårare än att tränga in i ishockeyns eller hästhoppningens regelvärld. Och matcherna är inte eviga. Ibland spelar man visserligen i fem dagar, men också en dag eller tre timmar.

Det är torsdagseftermiddag och de unga ser fram emot den lediga fredagen. I en av parkerna i centrala Kabul är det fullt av bollspelande, bara pojkar. Tyvärr är det också ett tillhåll för missbrukare och doften av haschrök tränger sig på mellan träden. Men nu domineras parken av cricket, fotboll och även volleyboll som är på stark frammarsch. Det är obegripligt hur det kan spelas på så små ytor och ojämnt underlag. Matcher pågår intill varandra och ofta hamnar bollarna på spelplanen intill. Inga problem, den kastas

snabbt tillbaka. Här är det inte tal om kommunala konstgräsplaner med stängsel.

Noorullah, sju år och Rahim elva år håller sig dock till cricket. De har redan specialiserat sig på olika positioner. Noorullah är "batter", alltså kastare och Rahim är slagman, eller "batsman". De nöter och tränar. Gång på gång kastar Noor den gula bollen med rak arm som man gör i cricket. Rahim träffar nästan varje gång med slagträ.

- Jag spelar varje torsdag. Det är jättekul. En dag ska jag bli en berömd batsman och spela för Afghanistan. Det finns inget lag i min skola så jag spelar här i stället, berättar Rahim.

Tidigare i år gjorde Afghanistan sensation när landet kvalificerade sig till nästa års cricket-VM som ett av 14 länder. Totalt var 53 nationer med och kvalade i stenhård konkurrens. Framgången var uppseendeväckande eftersom landet bara har spelat internationell cricket i tolv år. Cricketvärlden häpnade.

Afghanistan är ett av få länder någonsin som inte varit engelsk koloni och som ändå har kvalificerat sig till VM.

- Vi har inte alls samma resurser och vår förbundskaptenen är dålig. Vi spelar på motivation och jag hoppas att vi vinner någon match, säger Abdul Rahman som står med sitt slagträ i parken. ❖

Rahim har aldrig sett en större cricketmatch i verkligheten men följer alla landskamper på tv. Favoritspelaren heter Shahid Afridi och kommer från Pakistan. Noorullah kontrar med att Dhoni från Indien är bäst och pojkarna inleder en liten argumentation.

- Det viktigaste var att vi kvalade in. Världen kan se att Afghanistan inte bara är krig och problem säger Abdul Rahman.

Cricket-VM 2015 spelas som endagsmatcher i Australien och Nya Zeeland mellan den 14 februari och 29 mars.

Hej medlem!

Just nu sjuder SAKs medlemsrörelse av engagemang och aktivitet.

Hela hösten har varit en kavalkad i aktivitet. Filmfestivaler, föredrag, möten och matlagningscirkel har avlöst varandra runt om i landet. Parallellt med det har SAK-medlemmar trotsat höstrusket för att ge sig ut med bössan i hand för att samla in pengar till förmån för Världens Barn.

Det finns så mycket kraft och engagemang i rörelsen och vi behöver fundera på hur den kraften kan svepa med ännu fler och hur vi tillsammans och på olika sätt bäst bidrar till att stärka våra stora mål. Självklart ska vi fortsätta vara ett myller av olika uppslag och uttryck, det är viktigt. Jag är samtidigt övertygad om att medlemsrörelsen kan ge en ordentlig skjuts till SAKs nystartade

Martin Hedberg
Förenings-
handläggare

påverkansarbete. Men då behöver vi hitta bra och gemensamma former för det. Vi behöver vara överens om hur och vad vi ska göra så att vi talar med en röst och som en organisation.

Just nu funderar jag även över hur vi kan vara en aktiv och levande folkrörelse och locka ännu fler att engagera sig.

Som ett steg på vägen har SAK

publicerat en medlemsenkät på www.sak.se. Jag hoppas att du tar dig tid att besvara den, oavsett om du är ordförande för en lokalkommitté eller en nybliven medlem som håller den här tidningen i din hand för första gången.

Svenska Afghanistankommittén är och ska vara en bred medlemsorganisation där alla kan leva ut sitt Afghanistanengagemang på ett stimulerande sätt utifrån egna förutsättningar och möjligheter. Alla medlemmar är viktiga och det gäller även er som ser er som stödmedlemmar och inte söker en aktiv roll inom organisationen.

Under vintern kommer det att finnas tillfällen för mer djuplodande diskussioner om hur föreningen kan utvecklas. Även där hoppas jag på aktivt och månghövdad deltagande. Vi ses!

Martin Hedberg

Maud Johansson, ny policyhandläggare på SAK.

SAK deltar i den internationella kampanjen:

Glöm inte Afghanistan!

Uppmaningen kommer från organisationen Acbar, som samlar 128 biståndsorganisationer i Afghanistan. Inför toppmötet i London i november, där de stora givarländerna ska diskutera det framtida biståndet till Afghanistan, driver Acbar kampanjen "Do not forget Afghanistan". Toppmötet blir även startskottet för SAKs påverkansarbete i Sverige och Europa för att göra afghanska folkets röst hörd, biståndet det bästa möjliga och stödja Afghanistans nationella självständighet.

Det mediala strålkastarljuset riktas alltmer bort från Afghanistan samtidigt som landet står inför flera avgörande händelser. De utländska militära trupperna dras tillbaka och den långa presidentsvalsprocessen ska efterföljas av ett parlamentsval. Parallellt med detta ska de stora givarländerna avgöra hur mycket bistånd Afghanistan ska få och hur det biståndet ska se ut.

– Vi måste höja vår gemensamma röst för att säkerställa att det afghanska folkets rättighe-

ter hamnar i fokus för de viktiga besluten. Vi måste se till att världen inte glömmet Afghanistan, och det är något vi behöver hjälpa åt för att åstadkomma, säger Maud Johansson, ny policyhandläggare på SAK.

I detta arbete spelar medlemmarna en viktig roll. I början av december anordnas därför en workshop om hur SAK ska gå fram som en organisation med en röst.

Maud Johansson har en gedigen bakgrund inom det svenska folkrörelsebiståndet och har genom det kommit i kontakt med SAKs medlemmar tidigare.

– De medlemmar jag haft förmånen att träffa är både kunniga och engagerade. Det är viktigt att vi jobbar tillsammans i de här avgörande framtidsfrågorna.

– Maud kommer bli en viktig resurs för den kartläggning, samordning och analys som läggs till grund för det praktiska påverkans- och opinionsarbetet, säger Krister Holm, chef för kommunikationsenheten.

MARTIN HEDBERG

71 miljoner kronor till Världens Barn!

Stort tack till alla medlemmar och andra frivilliga som har samlat in pengar till Världens Barn. Hittills i år har era insatser bidragit till 71 miljoner kronor! SAKs arbete för rehabilitering av unga med funktionsnedsättning är en av de verksamheter som får en del av pengarna.

MONICA ERIKSSON

Azada Najafi, öppnade upp sitt fotoalbum från Afghanistan för bokmässans besökare.

Azadas fotoalbum - en succé på Bokmässan

Under höstens Bok- och Biblioteksmässa i Göteborg fick publiken bland annat följa göteborgsmedlemmen Azada Najafi till hennes Afghanistan. Hon delade med sig av sina upplevelser via sitt digitala fotoalbum från när hon träffade släktingar och vänner i Jaghoori, sydväst om staden Ghazni. Det var fullsatt vid scenen och besökarna fick titta in i den vanliga afghanens värld och lära sig mer om landet genom Azadas personliga berättelse. Maria Söderberg, ansvarig för scenen, skrev efteråt att det både var glädjande och gripande.

SAK var som vanligt med på Internationella torget med en monter. Hela 25 medlemmar turades om att jobba där och inte minst att samla in pengar till Världens Barn, nästan 20 000 kronor!

Afghanistan diskuterades också på flera andra seminarier, tillsammans med Sida, Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen, Totalförsvarets forskningsinstitut, Afghanska PEN-klubben i Sverige med flera. Till söndagens seminarium dukade Yeganeh och Hossein Vahid Reza fram en fantastisk afghansk frukost inför en lång ringlade kö av hungriga gäster.

JANE KARLSSON

Några av seminarierna från bokmässan spelades in! Se dem på www.sak.se

Drakflygning för Afghanistan

Afghansk drakflygning på Hagadagen i Stockholm lockade både stora och små.

I slutet av augusti firades Hagadagen med lite hjälp av SAK. Bland musikteater, körsång och guidade vandringar fick 20 till 30 barn lära sig att flyga drake på afghanskt vis. På tre afghanska mattor började proffsen Baqir, Salim och Umed att bygga drakar av platskassar, tråd och bambugrenar, det som fattiga barn i Afghanistan använder i brist på annat. Det visade sig räcka långt. Trots att vinden till en början var svag lät sig SAK-medlemmar, drakbyggare och barn med föräldrar inte nedslås. Den stora draken som de tre killarna byggt gav sig plötsligt av till nästan 1000 meters höjd och väckte stor förtjusning och beundran bland små och stora. Många vuxna stannade nyfiket till och medlemmar fick informera om SAKs arbete i Afghanistan.

SIGNE HASSLER, JAN-INGE BENGTTSSON

PÅ GÅNG:

Fotograferna till utställningen People That Matter.

Stockholm / SAKs kansli:

MEDLEMSRÅD

DEN 6 DECEMBER.

På årsmötet 2013 gav medlemsrörelsen sig själv i uppdrag att se över om det behövs nya former för engagemang och hur medlemmarnas inflytande över organisationens verksamhet kan fördjupas. Demokratiberedningen, som fått i uppdrag att komma fram med konkreta förslag kring detta, bjuder därför in till ett medlemsråd där förslag presenteras och diskuteras. Alla medlemmar är varmt välkomna att delta för en aktiv och inkluderande folkrörelse!

WORKSHOP: GLÖM INTE AFGHANISTAN!

DEN 7 DECEMBER.

I Sverige och Europa fattas beslut som får avgörande betydelse för Afghanistans framtid, exempelvis biståndets storlek och inriktning. SAK vill påverka biståndet så att det stärker det afghanska folkets rättigheter och respekterar Afghanistans nationella självständighet. För att lyckas med det behöver vi öka vår kunskap och verka i samma riktning. Som medlem är du en viktig del av den kraften. Därför bjuder vi in dig till en biståndsutbildning och påverkansworkshop.

Umeå:

MR-DAGARNA

FOLKETS HUS, 13-15 NOVEMBER.

SAKs seminarium äger rum på lördagen den 15 november klockan 10.30-11.00 på Stora Scen.

I november är det åter dags för Mänskliga Rättighetsdagarna. SAK arrangerar ett miniseminarium där Lisa Brunzell, fotograf och tidigare praktikant på SAKs kontor i Kabul, berättar om fotoprojektet och utställningen People That Matter som skapades i Afghanistan 2013. Tjugo kvinnor som aldrig förr hållit i en kamera utbildades i att skriva och fotografera. Som examensuppgift fotograferade de människor som är betydelsefulla för dem.

Skåne:

SKÅNEVECKAN

DEN 17-23 NOVEMBER.

SAKs lokalkommittéer i Malmö och Lund anordnar en Afghanistanvecka där de bjuder in till filmvisningar, samtal, föredrag och fotoutställningar. Arrangemangen genomförs i Malmö, Lund, Ystad, Trelleborg, Helsingborg och Kristianstad.

Stockholm:

ETT SARGAT LAND SÖKER SIN FRAMTID

ABF-HUSET, SVEAVÄGEN 41
DEN 12 NOVEMBER, 18:00-20:00.

Antalet barn som går i skolan ökar liksom tillgången på hälsovård för människor på landsbygden, men det politiska och ekonomiska läget är skört. SAKs generalsekreterare Anna-Karin Johansson berättar om landets utveckling.

FRED I AFGHANISTAN VILKA ÄR NYCKLARNA?

ABF-HUSET, SVEAVÄGEN 41
DEN 1 DECEMBER, 18:00-20:00.

Torbjörn Petterson, Sveriges tidigare ambassadör i Afghanistan, ger sin syn på vad som är nycklarna till en bestående fred i ett land som befunnit sig i krig och konflikt de senaste 35 åren.

SCHYSST JUL

RÄTTVIS & EKOLOGISK JULMARKNAD.
ABF-HUSET, SVEAVÄGEN 41
DEN 6-7 DECEMBER.

SAKs lokalkommitté i Stockholm kommer att vara på plats och sälja unikt afghanskt hantverk samtidigt som de sprider information om SAKs verksamhet, dit överskottet går.

Göteborg:

REGIONALT MEDLEMSRÅD OCH FÖREDRAG: AFGHANISTAN EFTER 13 ÅR MED USA

VIKTORIAHUSET LINNÉGATAN 21
DEN 8 NOVEMBER, 11:00-16:00.

Under förmiddagen samlas representanter för lokalkommittéerna i Västsverige för att prata om lokalkommittéernas aktiviteter och om föreningen i stort. Från klockan 14.00 blir det ett öppet föredrag och diskussion med Bengt Kristiansson, en av SAKs Afghanistanexperter. Temat är Afghanistan efter 13 år med USA. Alla intresserade är varmt välkomna på föredraget. Anmälningarna görs till Göteborgs Lokalkommitté ordförande Linnéa Larsson på linnealars-son2010@hotmail.com

Se www.sak.se för mer information och anmälan!

Hallå
där medlem!

*Marie Westerberg,
från Malmö
lokalkommittés
styrelse, är peppad
inför Afghanistan-
veckan i Skåne.*

Maries tips:

1. Gör bara gör! Tänk inte så mycket och hoppa över onödiga moment som tar tid och energi. Allt som görs är till nytta för organisationen.
2. Ha kul! Ta inte på dig mer än du orkar, det måste kännas roligt och lustfyllt. Om engagemanget blir ett krav rinner det snabbt ut i sanden.

"GÖR BARA GÖR!"

Hur blev du aktiv?

Jag har varit engagerad i olika frivilligorganisationer de senaste tio åren. För några år sedan började jag jobba som socialantropolog med ensamkommande flyktingar, många av dem afghaner. Då ville jag lära mig mer. I min jakt på mer kunskap hittade jag SAK, och efter att ha deltagit på den internationella konferensen 2010 bestämde jag mig för att engagera mig i organisationen.

Vad driver dig?

SAK är en organisation som jag har stort förtroende för. Jag tycker om att en så stor del av de anställda är afghaner och att organisationen är noga med att redovisa vad pengarna går till. Detta vill jag hjälpa till att sprida kunskap om.

Vilka utmaningar stöter du på?

Man måste se till de förutsättningar man

har när man planerar en aktivitet. Ibland har jag tio olika idéer, men bara förutsättningar att genomföra en av dem. Det gäller att utgå från de avgränsande möjligheterna. Annars är en risk att man gör mycket men får litet resultat. Då är det inte roligt längre.

Vad är på gång just nu?

Måndagen den 17 november börjar Afghanistanveckan i Skåne. Lokalkommittéerna i Malmö och Lund har gått ihop för att under en vecka informera och upplysa om SAKs arbete och försöka få nya medlemmar. Jag tror att om man går ihop regionalt får man större gehör och kan attrahera fler intresserade. Vi kommer visa utställningar, filmer med efterföljande samtal och arrangera föredrag i sex olika städer i Skåne. Det ska bli väldigt roligt. Förhoppningsvis kommer Afghanistanveckan bli en årlig tradition. ✦

RONJA EKSTRÖM

DEN ONDA CIRKELN

Anders Fänge söker efter de faktorer i Afghanistans historia som ligger bakom att landet är och så länge har varit drabbat av väpnade konflikter.

TEXT **ANDERS FÄNGE** STYRELSEMEDLEM FÖR SAK OCH SAKs TIDIGARE LANDCHEF I AFGHANISTAN.

Konflikterna i Afghanistan tycks inte ha någon ände. Den pågående omgången med strider, som går i varandra, började 1978 med mujahedins krig mot kommunistregimen och den sovjetiska ockupationen på 1980-talet. Sedan följde ett kort men intensivt inbördeskrig, som avlöstes av talibanregimen i mitten av 1990-talet. Därefter var det krig mellan den och den så kallade Nordalliansen.

Ett tag såg det ut som om Taliban var på väg att dra det längsta sträet, men i en dramatisk vändning efter attacken i New York den 11 september 2001 ingrep USA på Nordalliansens sida. Taliban kollapsade och en regering ledd av Hamid Karzai tillsattes. En stor internationell utvecklingsinsats kom igång och en kort period av förhoppningar och relativ fred infann sig. Men redan 2006 stod det klart att Taliban hade kommit tillbaka

Taliban används av skribenten som namnet på hela talibanrörelsen. De består av olika grupper men majoriteten erkänner Mullah Omar som sin ledare och är överrens om flera strategiska mål. Exempelvis att bedriva krig mot regeringen och dess internationella allierade samt att återupprätta det Islamiska emiratet i Afghanistan. Därmed kan de betraktas som en rörelse med ett namn: Taliban. Man kan också säga talibanerna.

Mujahedin är en benämning på olika islamistiska grupper i modern tid. I afghanska sammanhang syftar det oftast på gerillasoldater som bekämpade sovjetiska invasionsstyrkor under afghansk-sovjetiska kriget 1979-1989.

som en väpnad upprorsrörelse. Först i de södra och östra provinserna, och senare i allt större områden i norr och väster.

Tre hinder för statsbygge

Det finns givetvis flera direkta orsaker till kriget i Afghanistan, som till exempel politiska och ekonomiska maktintressen, ideologier och missnöje bland inhemska politiska aktörer, grannländer och stormakter. Emellertid, om man ser tillbaka i historien bortom 1978 och de spel som kretsar kring dagspolitiken och egenintressena blir det möjligt att urskilja faktorer som ger en förklaring varför Afghanistan är och har varit så drabbat av väpnade konflikter.

En av de mera grundläggande är frågan om staten, eller snarare de försök som gjorts att få till stånd en fungerande stat. Alltsedan den afghanska nationen kom till i mitten på 1700-talet har afghanska härskare försökt utöka sin kontroll över hela landet och dess folk. De har helt enkelt försökt att bygga en stat. Några av dem har haft viss framgång, de flesta har misslyckats och samtliga har fått kämpa med flera mycket svåra hinder. Under mitten av 1800-talet började internationella stormakter komma in i bilden, och de har sedan dess försökt påskynda och stödja statsbygget i Afghanistan. Detta utifrån sina olika egenintressen och medel, men utan större framgång.

Vilka är då hindren för ett lyckat statsbygge i Afghanistan? För det första är Afghanistan ett fattigt land. Endast 12 procent av landets yta är odlingsbar, vilket kan jämföras med omkring 50 procent i de större staterna i Europa. Majoriteten av befolkningen består av bönder som huvudsakligen driver jordbruk för självförsörjning. De producerar alltså inte överskott som kan användas för investeringar eller ge skatteintäkter till staten.

För det andra är Afghanistan ett land utan kust och med en mycket svår topografi. De få vägarna och de stora otillgängliga områdena försvarar kommunikation, handel och ekonomisk utveckling. Det medför också mindre inkomstmöjligheter för centralmakten.

Historiskt sett har de afghanska härskande eliterna helt enkelt inte haft råd att bygga en tillräckligt stark stat för att kontrollera hela landet och förena befolkningen och lokala maktgrupper i ett nationellt administrativt system. Åtminstone inte med inhemska ekonomiska medel. Såväl historiska arkiv som modern statistik visar tydligt att de afghanska regeringarnas inkomster i form av skatter, tullar och andra avgifter inte varit tillräckligt stora för att bygga ens en rudimentär statlig administration – för att inte tala om rättsväsen, polis och armé.

För det tredje, och inte minst viktigt, har stora delar av landsbygden en tradition av relativ självständighet. Stamledare och etniska grupper (framför allt Hazarer), det muslimska prästerskapet, jordägare och andra lokala maktgrupper har ofta lyckats mobilisera massan av fattiga bönder i sitt motstånd mot en alltför stark centralmakt. Religionen har dessutom haft en särskilt viktig roll, eftersom delar av det konservativa muslimska prästerskapet har framställt den härskande elitens strävan att bygga en modern stat som en antiislamsk ideologi importerad från Väst.

Denna spänning mellan modernism och traditionalism, mellan stat och samhälle samt mellan en urban utbildad elit och en huvudsakligen konservativ landsbygdsbefolkning, går som en röd tråd genom Afghanistans historia, och har orsakat uppror och inbördeskrig – ofta med en eller flera av de stridande parterna fått stöd av främmande makt.

Brittiskt fiasko

En vändpunkt i försöken att bygga en afghansk stat kom i slutet av 1800-talet, men föregicks av två krig som orsakades av att Storbritannien angrep Afghanistan i syfte att förebygga

att Tsarryssland expanderade i riktning mot det brittiska väldet i Indien. Bägge krigen blev till militära och politiska fiaskon för britterna, som inte lyckades i sitt uppsåt att installera en undergiven regim i Afghanistan. Efter det andra kriget 1878–1880 övergav Storbritannien sin erövringspolitik, och valde i stället att satsa på den nye afghanska emiren Abdur Rahman. Det uttalade syftet var att assistera honom ekonomiskt och militärt till att ta full kontroll över Afghanistan, och därmed få landet att fungera som en buffert mellan Tsarryssland och britterna i Indien.

Det brittiska stödet till Abdur Rahman utgjorde ungefär 40 procent av hans regerings inkomster, och gjorde det möjligt för honom att bygga en stark armé och polisstyrka. Dessa använde han skoningslöst till att underkva pashtunska stammar, andra etniska grupper och lokala makthavare som motsatte sig statens ökade kontroll. Under emirens drygt 20 år vid makten (1880–1901) utbröt 40 uppror, varav 10 betraktas som större. Abdur Rahman krossade dem urskiljningslöst, dels med väpnat våld, dels med en söndra och härska-taktik. Han inordnade det muslimska prästerskapet under statlig kontroll och byggde upp en liten men tämligen effektiv statlig administration. Dock brydde han sig aldrig om att etablera ett utbildningssystem eller att bygga upp infrastrukturen. Han ansåg att bättre vägar och järnvägsförbindelser över gränserna var ett hot mot Afghanistans självständighet. Att det också innebar mindre möjligheter till handel och ekonomisk utveckling, och följaktligen mindre inhemska inkomster för staten, verkar han inte ha tagit med i beräkningen.

Med det brittiska stödet lade alltså Abdur Rahman grunden till en modern afghansk stat. Det skedde med hjälp av ett brutalt förtryck som kostade många människors livet. Vid hans död 1901 var det aktiva motståndet mot den framväxande staten betydligt försvagat, men det berodde mer på rädsla för emirens hänsynslösa makt än på samförstånd. Motståndet hos de pashtunska stammarna, andra etniska grupper, det muslimska prästerskapet, jordägare och andra lokala makthavare fanns dock fortfarande kvar.

Tre reformförsök, tre uppror

Århundradet efter Abdur Rahmans styre fortsatte kampen mellan centralmakten och befolkningen. De afghanska regeringarna lyckades inte etablera en stat som var finansierad av inhemska inkomstkällor. I stället kom den afghanska staten att utnyttja spänningen mellan internationella stormakter för att få utländskt stöd i form av subsidier, militär assistans och utvecklingshjälp. Hjälpen utifrån bidrog paradoxalt nog till att de afghanska regeringarna inte gjorde några större ansträngningar

att öka sina inkomster från skatter och andra avgifter. Resultatet blev en i högsta grad centraliserad stat som nöjde sig med att främja modernisering främst i de större städerna, där det långsamt började växa fram en liten utbildad medelklass. De allra flesta afghaner på landsbygden fortsatte att leva under samma fattiga förhållanden som tidigare, och med samma traditionella tänkesätt och delvis självständiga maktstrukturer som under tidigare århundraden.

Från Abdur Rahmans död 1901 fram till i dag har det funnits 14 statsöverhuvuden i Afghanistan.¹ Till följd av uppror, statskupper, inbördeskrig, utländsk militär intervention och ett par enskilda politiska handlingar mördades sju av dessa kungar och presidenter, medan fyra tvingades på flykt. Bara tre har avgått mer eller mindre frivilligt. En av dem är Hamid Karzai, som inte fick ställa upp för omval eftersom han redan suttit två mandatperioder. Uppenbarligen är jobbet som afghansk

Spänningen har orsakat uppror och inbördeskrig där minst en av de stridande parterna fått stöd av en främmande makt.

statschef tämligen riskfyllt och inte särskilt hälsosamt. I ett vidare perspektiv speglar det statens svaghet och den turbulenta politiska dansen kring denna.

Under samma tidsperiod, försökte afghanska regeringar vid tre tillfällen radikalt utvidga statsmakten genom ambitiösa reformprogram. Två av dessa försök gjordes med massivt stöd av supermakter, bland annat i form av närvaro av utländska militära trupper på plats i landet. Motiven och politiken bakom samtliga försök har till stora delar varit olikartade, men de har ett par fundamentala beståndsdelar gemensamt. Först att avsikten var att på kort tid omvandla Afghanistan till en modernt land i linje med västerländska idéer om stat och samhälle och, för det andra, att de radikala reformprogrammen orsakade väpnade uppror.

Det första försöket var 1928, då Kung Amanullahs radikala reformprogram orsakade ett uppror som tvingade honom till att abdikera. Det andra var mujahedins uppror mot den kommunistiska regeringen, dess radikala reformprogram, och den sovjetiska ockupationen 1978–1992. Det tredje är upproret mot den afghanska regeringen ledd av Hamid Karzai, med stöd av en internationell koalition ledd av USA.

Motiven och politiken bakom dessa uppror skiljer sig åt på flera sätt är inte heller iden-

tiska. Revolten mot Amanullah bars huvudsakligen upp av de östra pashtunska stammarna och Ulema, det muslimska prästerskapet. Mujahedins uppror på 1980-talet hade mer av sitt politiska ledarskap inom den moderna islamiströrelsen, som kan spåra sitt ursprung till det muslimska brödraskapets ideologi som i Afghanistan växte fram på universiteten på 1960- och 70-talen. Talibanrörelsen representerar precis som mujahedin en radikal, anti-imperialistisk islamsk ideologi, men av ett mera traditionellt slag som dessutom är uppblandat med pashtunska folkliga traditioner.

Däremot hade alla tre upproren det gemensamt att de var ledda av grupper och individer som gjorde anspråk på religiösa och i viss mån nationella meriter. Vidare att de hävdade att centralmaktens reformer var baserade på en utländsk och anti-islamsk ideologi, att regeringarna bestod av otrogna och förrädare, och att deras utländska allierade var ockupanter med målet att förstöra islam och Afghanistans nationella oberoende.

Konflikterna långt ifrån över

Det var bara under Zaher Shahs tid som kung 1933–1973, och då kanske särskilt mellan 1950–1960-talen, som den afghanska regeringen lyckades med att genomföra reformer utan att orsaka starka reaktioner. Det berodde främst på att reformerna genomfördes på ett begränsat och försiktigt sätt, med fokus på Kabul och andra större städer.

Det är svårt att sia om hur den pågående konflikten ska sluta. På ena sidan finns den afghanska regeringen, USA och andra internationella makter, och på den andra finns Taliban och andra grupper som deltar i upproret. De samtal man har försökt föra med taliban-rörelsen har gått i stå, samtidigt som den stora majoriteten utländska stridande trupper ska ha lämnat landet 2014. Det innebär att den afghanska armén och polisen tar över säkerhetsansvaret och därmed bekämpandet av upproret. Försöket att bygga en någorlunda fungerande stat med internationell assistans har hittills inte lyckats. Detta eftersom korruption, ineffektivitet och maktmissbruk har tillåtit breda ut sig, något som också har gynnat upprorsrörelsen. Det nya ledarskapet med presidenten Dr. Ashraf Ghani och Dr. Abdullah Abdullah som premiärminister, kommer att arbeta i en svår uppförsbacke med många fallgropar – förutsatt att de alls har som ambition att få ordning på statens institutioner. Vad som är definitivt obestridligt i denna komplicerade situation är att konflikten mellan centralmakten och befolkningen samt mellan modernism och traditionalism i Afghanistan är långt ifrån över. Den kommer med största sannolikhet att fortsätta bortom den översköldiga framtiden. ♦

1. De som suttit mindre än en månad är ej medräknade.

Sista ordet.

I Afghanistan får jag ofta frågan om hur det kommer sig att människor i Sverige intresserar sig för vad som händer i ett land så långt bort. När jag berättar om Svenska Afghanistankommitténs 8 000 medlemmar och månadsgivare blir frågorna fler. Hur kan jag förmedla det engagemang som ligger bakom att en lärare i Skara lägger ned sina kvällar på att ordna föreläsningar? Eller att en sjukskötare i Malmö står på Stora Torget och samlar in pengar för att afghanska barn ska kunna gå i skolan?

Den politiska enigheten om Sveriges engagemang i Afghanistan är stor. Det förklaras bland annat av att SAK haft en bred politisk bas i sin organisation, något som bäddat för en samsyn. I många andra länder är Afghanistan ett politiserat område, som till och med fällt regeringar. Stödet har från många länder ofta varit bräckligt och lätt dragits undan när politiska vindar har svängt.

NU KOMMER AFGHANISTAN att bli ett av de största samarbetsländerna för svenskt bistånd, kanske det största. Planen är att det svenska stödet ska sträcka sig tio år framåt. Sådana vänner behöver Afghanistan. Utmaningarna är oändliga.

Efter en utdragen process finns nu en president på plats, tillsammans med en nyinrättad funktion liknande en premiärminister. Förhoppningen är att konstruktionen ska skapa stabilitet i landet. Farhågorna är att regeringen och administrationen snarare blir handlings-

»Hur kan jag förmedla det engagemang som ligger bakom att en lärare i Skara lägger ned sina kvällar på att ordna föreläsningar?»

förlamad av interna stridigheter och konflikter. Oavsett vilket finns det miljontals afghanska barn som har rätt att lära sig läsa, kvinnor som behöver mer att säga till om när byarna tar beslut om framtiden och män som har rätt till sjukvård.

MÅNGA LÄNDER HAR REDAN BÖRJAT minska sitt bistånd till Afghanistan. I november ska det avtal som givarna och Afghanistan undertecknat (mer känt som Tokyo-ramverket) följas upp. Givarna kommer troligtvis inte sätta stark press på den nya regeringen denna gång, men korruption, svärgpolitik och oförmåga att bedriva effektiv utveckling bäddar för skarpare krav. Och en sådan press kan behövas.

Samtidigt är det viktigt att markeringarna mot landets styre inte går ut över de mest utsatta i landet, utan att omvärlden fortsätter att stärka barns utbildning, kvinnors hälsa och utsatta människors möjligheter att påverka de beslut som rör dem. ♦

Anna-Karin Johansson

ANNA-KARIN JOHANSSON
GENERALSEKRETERARE, SAK

Läs Anna-Karins blogg på
annakarinjohansson.wordpress.com

NÄSTA NUMMER:

KULTURELL IDENTITET

ute i december...

FOTO: ERIK TÖRNIER

Årets julgåva är här!

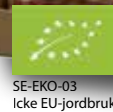
Världens Barn har i samarbete med Malmö Chokladfabrik tagit fram två exklusiva och Fairtrade-märkta presentpaket med chokladkakor och praliner. Hälften av alla intäkter går oavkortat till Radiohjälpens insamling Världens Barn.

Stora paketet – kostar 300 kr varav 150 kr till Världens Barn.

Lilla paketet – kostar 150 kr varav 75 kr till Världens Barn.

Beställ direkt!

Gå in på www.varldensbarn.se/choklad och gör din beställning idag, så levereras chokladen det datum du anger. Minsta beställning är fyra paket. Fri frakt vid beställning över 2000 kr.

Alla steg, från rostning av kakaoböner till färdig choklad, sker i anrika Malmö Chokladfabrik enligt metoder som användes i fabriken redan på 1800-talet. Med varje förpackning följer dessutom ett laboratorierör med bitar av riktiga kakaoböner. Chokladen innehåller inga E-nummer och inga nötter, mandel, jordnötter, gluten eller ägg.

Världens Barn
Radiohjälpen 90 1950-6

GE BORTEN JULKLAPP SOM RÄDDAR LIV.

Psst, planera redan nu...
Stöd Svenska Afghanistankommitténs
arbete med en julgåva som gör skillnad!

www.sak.se

Svenska Afghanistankommittén
PG 90 07 80-8 BG 900-7808

90 SVENSK
KONTO INSAMLINGS
KONTROLL